

Izvirni znanstveni članek
341.96/98

Sporazum o pristojnosti v Uredbi Bruselj I

DR. JERCA KRAMBERGER ŠKERL,
docentka na Pravni fakulteti
Univerze v Ljubljani

1. Uvod

V mednarodnem zasebnem pravu ima avtonomija strank pomembno vlogo. Na področju mednarodne pristojnosti je izražena tako, da lahko stranki s sporazumom o pristojnosti določita pristojnost sodišč določene države, čeprav ta sicer po predpisih ne bi bila pristojna. Govorimo o prorogaciji pristojnosti. To možnost stranke, predvsem gospodarski subjekti, množično uporabljajo. Študija, opravljena v sklopu priprav za spremembo Uredbe Bruselj I, je na primer razkrila, da kar 70 odstotkov podjetij, ki poslujejo s subjekti iz drugih držav članic Evropske unije (EU), v pogodbe redno ali vsaj občasno vključi tudi sporazum o mednarodni pristojnosti. Pri podjetjih, ki zaposlujejo več kot 250 delavcev, je ta delež celo 90-odstoten.¹

Tako ne preseneča, da prorogacijo poleg nacionalnih (v Sloveniji je to Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku – ZMZPP² ter subsidiarno Zakon o pravnem postopku – ZPP³) urejajo tudi mednarodni pravni viri. Za Slovenijo je danes najpomembnejši med njimi prav Uredba Bruselj I,⁴ ki je predmet tega prispevka. Ta je naslednica tako imenovane

¹ Impact Assessment – Accompanying document to the Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast), 2010/0383 (COD), Bruselj, 17. 12. 2010, str. 30. Celotna študija je dosegljiva le v angleščini, v slovenskem jeziku pa je dostopen Povzetek ocene učinka: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1548:FIN:SL:PDF> (29. 9. 2011), kjer je omenjena trditev zapisana na 6. strani.

² Uradni list RS, št. 56/1999 in 45/2008.

³ Uradni list RS, št. 73/2007 (UPB3), z nadaljnjimi spremembami.

⁴ Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, Uradni list L 12 z dne 16. 1. 2001, str. 1–23.

Bruseljske konvencije iz leta 1968,⁵ za razlago katere je bilo že od leta 1971 na podlagi Luksemburškega protokola⁶ pristojno Sodišče Evropske unije (SEU), ki je s svojo sodno prakso pomembno sooblikovalo današnja pravila o tem institutu. Ker pa so se v praksi pojavile nove pomanjkljivosti, ki jih SEU z razlago ne more preseči, je sprememba pravil o prorogaciji del širše »prenove« Uredbe Bruselj I (Uredba Bruselj I bis),⁷ ki poteka v času pisanja tega prispevka.

V Evropski uniji sporazum o mednarodni pristojnosti sicer urejata tudi Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (Uredba Bruselj II bis)⁸ in Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah (uredba o preživninah)⁹. Prva ureja ožje področje družinskega prava, na katerem je avtonomija strank omejena predvsem zaradi varstva otrok. Tako 12. člen te uredbe močno omejuje možnost dogovorne ali tihe prorogacije oziroma privolitve toženca v mednarodno pristojnost. Druga prav tako zaradi varstva otrok izključuje možnost sporazumov o pristojnosti za spore o preživninski obveznosti do otroka, mlajšega od osemnajst let.¹⁰ Uredba o preživninah se je začela uporabljati junija 2011, prej pa se je za preživninske obveznosti uporabljala Uredba Bruselj I, ki ni zagotavljala posebnega varstva preživljancem kot šibkejšim strankam.

Med mednarodnopravnimi viri je treba omeniti tudi v okviru Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu sprejeto Konvencijo o sporazumih o pristojnosti iz leta 2005 (Haaška konvencija).¹¹ Ta naj bi v kratkem začela veljati, saj so jo podpisale že tri pomembne članice Haaške konference (Evropska unija, Mehika in Združene države Amerike).¹² Omeniti je

⁵ Konvencija o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, v angleščini dostopna na <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-textes/brux-idx.htm> (20. 10. 2011).

⁶ Protocol on the interpretation by the Court of Justice of the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, podpisan 3. 6. 1971, <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-textes/brux03-idx.htm> (20. 10. 2011).

⁷ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast), Bruselj, 14. 12. 2010, COM(2010) 748 final. V nadaljevanju Predlog spremembe Uredbe Bruselj I ali Uredba Bruselj I bis.

⁸ Uradni list L 338 z dne 23. 12. 2003, str. 1–29.

⁹ Uradni list L 7 z dne 10. 1. 2009, str. 1–79.

¹⁰ Devetnajsta točka preambule in tretji odstavek 4. člena uredbe o preživninah.

¹¹ Besedilo je v angleščini dostopno na spletni strani Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu <http://www.hcch.net>, kjer je tudi razviden status podpisov in ratifikacij.

¹² Ratificirala jo je že Mehika, začetek veljavnosti pa je vezan na drugo ratifikacijo.

treba še Lugansko konvencijo iz leta 1988,¹³ ki jo je v prenovljeni (to je usklajeni z Uredbo Bruselj I) različici iz leta 2007 EU sklenila z Norveško, Švico in Islandijo.¹⁴ Gre za tako imenovano paralelno konvencijo, ki režim iz Bruseljske konvencije in danes Bruseljske uredbe razširja še na nekatere države zunaj EU.

V prispevku se bom omejila na sporazume o pristojnosti po Uredbi Bruselj I. Ta pravni vir mora slovensko sodišče uporabiti vedno, kadar ima vsaj ena od strank sporazuma stalno prebivališče v eni od držav članic EU in sta se stranki dogovorili za pristojnost sodišča v eni od držav članic EU.¹⁵ Ker ima prorogacija pristojnosti lahko pomembne posledice za stranki (tako zelene kot nezelene) ter tudi za derogirana in prorogirana sodišča, avtonomija strank na tem področju ni popolna, temveč je tudi v okviru EU predmet omejitev. Pri razlagi uredbe je bistvena sodna praksa SEU: to je v primeru *Powell Duffryn*¹⁶ tudi izrecno poudarilo, da je treba pojem sporazuma o pristojnosti razlagati neodvisno od nacionalnih pravnih redov (evroavtonomna razlaga).

2. Pravna narava dogovorjene pristojnosti in sporazuma o pristojnosti

V zvezi s sporazumi o pristojnosti se predvsem v nacionalnih pravih pogosto zastavlja vprašanje, ali je sodišče, ki sta ga v sporazumu določili stranki, le dodatna možnost za tožnika, tako da sodišča, ki bi bila sicer pristojna, ostanejo pristojna, ali pa, nasprotno, sporazum o pristojnosti izključuje pristojnost drugih sodišč in gre tako za pogodbeno določitev izključne pristojnosti. Uredba Bruselj I v prvem odstavku 23. člena izrecno določa, da je dogovorjena pristojnost izključna, razen če sta se stranki dogovorili drugače.

Ker gre torej za izključno pristojnost, je treba ugotoviti, ali ima takšna pristojnost enake značilnosti kot izključne pristojnosti, določene v 22. členu uredbe. Očitna je vsaj ena razlika med tema dvema vrstama izključnih pristojnosti: dogovor o pristojnosti ni mogoč, če je za isti spor določena izključna pristojnost v 22. členu. Dogovorjeno izključno pristojnost pa je pozneje z dogovorom mogoče tudi spreminjati, in sicer z izrecnim drugačnim dogovorom ali s konkludentnimi dejanji,¹⁷ predvsem s privolitvijo toženca v pristojnost sodišč druge države, ko tožnik

¹³ Konvencija iz leta 1988 o pristojnosti in priznanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-textes/lug-idx.htm> (19. 10. 2011).

¹⁴ 2007/712/ES: Sklep Sveta z dne 15. oktobra 2007 o podpisu Konvencije o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah v imenu Skupnosti, Uradni list L 339 z dne 21. 12. 2007, str. 1–2. Novo besedilo konvencije je priloga k sklepu.

¹⁵ Člen 23 Uredbe Bruselj I.

¹⁶ SEU, *Powell Duffryn plc proti Wolfgang Petereit*, C-214/89 z dne 10. 3. 1992.

¹⁷ M. Geč Korošec, Mednarodno zasebno pravo, Druga knjiga – posebni del, Uradni list RS, Ljubljana, 2002 (v nadaljevanju Geč Korošec), str. 217.

že vložiti tožbo. V zadevi *Elefanten Schuh*¹⁸ je SEU že leta 1981 odločilo, da je mogoče kljub sklenjenemu dogovoru o pristojnosti privoliti v pristojnost drugega sodišča.

Tudi če je sporazum o pristojnosti del druge pogodbe, se obravnava samostojno in so dogovorjena sodišča pristojna tudi za spore o veljavnosti pogodbe, v kateri je sporazum vsebovan.¹⁹ Neveljavnost pogodbe ne povzroči neposredno tudi neveljavnosti prorogacijske klavzule. Treba je ugotoviti, ali se razlog za neveljavnost pogodbe nanaša tudi na prorogacijsko klavzulo. Zmota glede predmeta pogodbe tako ne pomeni, da je bila stranka v zmoti tudi glede prorogacijskega sporazuma. Velja seveda tudi obratno: lahko je le prorogacijski sporazum obremenjen z napakami, ki povzročijo njegovo neveljavnost, sicer pa je pogodba veljavna in je treba tako na njeno izpolnitev tožiti pred sodiščem, pristojnim po uredbi. Da veljavnosti dogovora o izključni pristojnosti ni mogoče izpodbijati samo iz razloga, da pogodba ni veljavna, je v zvezi z Bruseljsko konvencijo odločilo SEU leta 1997 v zadevi *Benincasa*.²⁰

3. Pravo, ki ga je treba uporabiti za presojo veljavnosti sporazuma o pristojnosti

Ko se sprašujemo o pravu, ki ga je treba uporabiti za presojo veljavnosti sporazuma o pristojnosti, praviloma naletimo na odgovor, da mora biti sporazum veljaven tako po pravu derogiranih kot po pravu prorogiranih sodišč oziroma, če so pravila poenotena, po teh poenotelih pravilih. Ta trditev je lahko včasih presplošna. Glede uporabe prava je namreč treba razlikovati vsaj tri ločene sklope: prvič, pogoje za dopustnost sporazuma kot procesne pogodbe, drugič, pogoje glede obličnosti sporazuma, in tretjič, pogoje glede vsebinske veljavnosti tega dogovora.

Procesnopравни pogoji za dopustnost prorogacije so praviloma urejeni v aktu, ki ureja mednarodno civilno procesno pravo. V Uredbi Bruselj I so to odsotnost uredbene izključne pristojnosti, prebivališče ene od strank v EU ter dogovorjeno sodišče v EU, poleg tega pa je treba upoštevati še varstvo šibkejših strank. Številni prej omenjeni akti, tudi Uredba Bruselj I, urejajo tudi vprašanje potrebne obličnosti sporazuma. V nasprotnem primeru bi bilo namreč treba za vprašanje oblike, ki je materialnopravno vprašanje, uporabiti ustrezno kolizijsko normo *lex fori* (pri čemer se za prorogacijske sporazume ne uporablja Uredba Rim I²¹) in tako ugotoviti, katero pravo je treba uporabiti. Običajni navezni okoliščini za obliko sta *lex causae* (pravo, ki se

¹⁸ SEU, *Elefanten Schuh GmbH proti Pierre Jacqmain*, 150/80 z dne 24. 6. 1981.

¹⁹ V slovenski teoriji glej na primer D. Wedam Lukić v: Mednarodno zasebno pravo, zakon s komentarjem, ČZ Uradni list RS, Ljubljana, 1992, str. 92; Geč Korošec, str. 213.

²⁰ *Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl.*, C-269/95 z dne 3. 7. 1997.

²¹ Točka e drugega odstavka 1. člena Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I), Uradni list L 177 z dne 4. 7. 2008, str. 6–16.

uporablja za vsebino pogodbe) in *lex loci actus* (pravo države, kjer je bila pogodba sklenjena),²² torej bi prorogirano sodišče pogosto moralo uporabiti tuje pravo. Če je vprašanje obličnosti urejeno že v aktu, ki ureja pogoje za dopustnost sporazuma, pa je to vprašanje preneseno na procesno področje in kolizijskih norm ni treba uporabiti.

Tretji sklop so (druga) materialnopravna pravila o veljavnosti sporazuma o pristojnosti, ki se nanašajo na primer na soglasje volj strank in odsotnost napak volje. Ta bi bilo praviloma treba iskati v pravu, ki ga je treba uporabiti za pogodbo, v kateri je sporazum vsebovan (*lex causae*). Spet pa lahko procesni akt v zvezi s tem določa kaj drugega. V Uredbi Bruselj I v zvezi s tem ni posebne določbe, kar se je izkazalo za problematično. Predlog spremembe uredbe²³ (kot tudi na primer Haaška konvencija²⁴) tako določa, da je treba veljavnost sporazuma o mednarodni pristojnosti presojati po pravu prorogiranega sodišča. To je pragmatična rešitev, ki naj bi olajšala delo prorogiranemu sodišču, ki bi sicer pogosto moralo uporabiti tuje pravo, dajala pa naj bi tudi določeno varnost strankam, saj bi pravo prorogiranega sodišča morala upoštevati tudi vsa derogirana sodišča, pred katerimi bi morebiti bila vložena tožba. Vendar tudi ta rešitev vzbuja pomisleke, predvsem zaradi svoje prevelike splošnosti. Tako Dickinson²⁵ meni, da gre pravzaprav za korak nazaj od sedanje sodne prakse SEU, v kateri je že odločeno, da je sporazum treba obravnavati neodvisno od ostalega dela pogodbe²⁶ ter da je treba soglasje strank ugotavljati le glede na zahteve iz prvega odstavka 23. člena uredbe, in ne glede na nacionalno pravo.²⁷

Evropski parlament kot eden od obeh evropskih zakonodajalcev predlaga pomembno spremembo določb predloga Komisije v zvezi z veljavnostjo sporazuma. V 23. členu naj bi bilo tako zapisano le, da mora biti sporazum po materialnem pravu veljaven.²⁸ Dodali pa naj bi 23.a člen, ki bi podrobno reševal vprašanje prava, ki ga je treba uporabiti za presojo te veljavnosti. Tako naj bi bil sporazum veljaven, če bi bil veljaven po pravu prorogirane države ali po pravu, ki bi ga stranki izbrali za ta sporazum, ali, če stranki prava ne bi izbrali, po pravu, ki se

²² Člen 7 ZMZPP.

²³ Prvi odstavek 23. člena predloga spremembe Uredbe Bruselj I.

²⁴ Prvi odstavek 5. člena.

²⁵ A. Dickinson, The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (»Brussels I bis« Regulation), 2011, Sydney Law School, Legal Studies Research Paper, No. 11/58, september 2011, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1930712 (1. 10. 2011).

²⁶ SEU, *Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95 z dne 3. 7. 1997, § 29.

²⁷ SEU, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97 z dne 16. 3. 1999, tč. 49, 50.

²⁸ »Valid as to its substance.« Komisija za pravne zadeve Evropskega parlamenta, Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast) (COM(2010)0748 – C7-0433/2010 – 2010/0383(COD)), 28. 6. 2011, str. 17.

uporablja za pogodbo, katere del je sporazum, ali, v vseh drugih primerih, po pravu, ki se uporablja za pravno razmerje, ki je med strankama sporno. Tretji odstavek posebej določa, da gre za neposredno napotilo na materialno pravo. Gre pravzaprav za novo skupnostno kolizijsko normo. Pravo, na katero napotuje ta člen, se ne uporablja za vprašanje sposobnosti za sklenitev sporazuma. Resnično soglasje strank pa naj se presoja v skladu s prvim odstavkom 23. člena. Novi, 23.b člen pa naj bi izrecno določal, da je treba sporazum o pristojnosti obravnavati samostojno. Besedilo, ki ga predlaga Evropski parlament, je gotovo bolj jasno in zato boljše od tistega, ki ga je predlagala Komisija.

Ker lahko med sklenitvijo sporazuma o pristojnosti in njegovim učinkovanjem preteče določeno časovno obdobje, se zastavlja tudi vprašanje časovne uporabe predpisov. Glede procesnih predpisov na splošno velja, da je, če ni drugačnih prehodnih določb v novejših predpisih, treba vedno uporabiti procesni zakon, ki velja v času odločanja sodišča.²⁹ Tako je SEU v zadevi *Sanicentral* odločilo, da se Bruseljska konvencija uporablja za sporazum, na katerega sta se stranki sklicevali po uveljavitvi konvencije, sklenjen pa je bil pred tem.³⁰ Nasprotno pa je za materialnopravna vprašanja treba uporabiti pravo, ki je veljalo v času nastanka razmerja, to je v času sklenitve sporazuma. Pogoj, da ima ena od strank prebivališče v državi članici, se presoja po stanju ob sklenitvi sporazuma, saj bi bile sicer mogoče zlorabe.³¹

4. Pogoji za dopustnost sporazuma o mednarodni pristojnosti

Uredba Bruselj I določa dva splošna pogoja za dopustnost sklenitve sporazuma o mednarodni pristojnosti. Prvič, vsaj ena od strank mora imeti stalno prebivališče v državi članici (ne nujno prorogirani). In drugič, stranki sta se dogovorili za pristojnost sodišč ene od držav članic.³² Pogoj, da mora vsaj ena od strank sporazuma prebivati v državi članici, naj bi bil s spremembo uredbe, ki je v pripravi, odpravljen, tako da bo treba uredbo uporabiti vedno, kadar bodo prorogirana sodišča ene od držav članic.³³ Seveda mora iti za civilni ali gospodarski spor z mednarodnim elementom, saj se sicer uredba sploh ne uporablja.³⁴ Vendar je mednarodni

²⁹ Tako tudi VS v sklepu III Ips 84/2005 z dne 27. 3. 2007.

³⁰ SEU, *Sanicentral GmbH proti René Collin*, 25/79 z dne 13. 11. 1979. V tem primeru je bil sporazum po nacionalnih pravilih, ki so se uporabljala pred začetkom veljave Bruseljske konvencije, neveljaven, po konvenciji pa veljaven.

³¹ B. Audit, *Droit international privé*, 2. izdaja, Economica, Pariz 1997, str. 454. Za nemško pravo, kjer je pogoj za prorogacijo tujih sodišč, da ima ena stranka prebivališče v tujini, tako R. Geimer, *Internationales Zivilprozeßrecht*, 5. izd., Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln 2005 (v nadaljevanju Geimer), str. 525.

³² Iz besedila uredbe izhaja, da je v primeru, ko sporazum sklene stranka s stalnim prebivališčem v EU, vendar je dogovorjena pristojnost sodišč tretje države, za presojo veljavnosti sporazuma treba uporabiti nacionalno pravo. Tako je odločilo tudi SEU v zadevi *Coreck Maritime*, C-387/98 z dne 9. 11. 2000.

³³ Prvi odstavek 23. člena predloga spremembe Uredbe Bruselj I.

³⁴ Kot izhaja iz tretje točke preambule k Uredbi Bruselj I, spada ta Uredba v nekdanji 65. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, ki je urejal ukrepe na področju sodelovanja v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami. Glej

element lahko drug kot stalno prebivališče v različnih državah, tako da lahko tudi obe stranki prebivata v isti državi, a se dogovorita za pristojnost sodišč druge države.³⁵ Ni treba, da bi bil spor povezan z več državami članicami EU, mednarodni element je podan tudi, če je spor povezan s tretjo državo.³⁶ Prav tako ni treba, da bi imela stranka, ki ima prebivališče v državi članici, prebivališče prav v prorogirani državi.

Podobno kot po ZMZPP tudi po Uredbi Bruselj I dogovori o pristojnosti niso dopustni, če so za spor po uredbi izključno pristojna sodišča druge države (22. člen uredbe) ali če stranki (oziroma močnejša stranka) ne spoštujeta omejitve avtonomije z namenom varstva šibkejše stranke.³⁷ Uredba tako posebej varuje zavarovance, potrošnike in delavce. V razmerjih s temi strankami je sporazum mogoče skleniti potem, ko je spor že nastal, predtem pa le, če se z njim ne zmanjšuje varstvo šibkejše stranke.³⁸ Poleg tega v sporih iz zavarovalnih in potrošniških razmerij uredba (tokrat kot varstvo nasprotnne stranke!) dopušča sklenitev sporazumov o pristojnosti sodišč države, v kateri imata v času sklenitve sporazuma obe stranki stalno prebivališče ali sedež,³⁹ da se s tem nasprotni stranki zagotovi predvidljivost v primeru, ko bi se zavarovanec ali potrošnik po sklenitvi pogodbe, a pred vložitvijo tožbe, preselil v drugo državo. V zadevi *Société financière* je SEU odločilo, da dogovora o pristojnosti, sklenjenega med zavarovalcem in zavarovalnico, ki sta oba imela sedež oziroma prebivališče v isti državi članici, ni mogoče uveljavljati proti zavarovancu, ki ima stalno prebivališče v drugi državi članici in v prorogacijo ni privolil.⁴⁰ V zadevi *Gerling* je SEU odločilo, da prorogacijska klavzula velja tudi za tretje osebe, če je bila v zavarovalni pogodbi, sklenjeni med zavarovalcem in zavarovalnico, taka klavzula določena v korist teh tretjih oseb.⁴¹

Ko govorimo o mednarodnopravnih aktih, je izraz »dopustnost« sporazuma sicer lahko zavajajoč, saj v primeru, da pogoji iz tega akta niso izpolnjeni, sporazum ni nujno neveljaven, temveč se zanj uporabljajo drugi, najpogosteje nacionalni predpisi.

tudi A. Galič, Odmevni primeri pred Sodiščem ES glede Bruseljske konvencije oziroma uredbe, Pravna praksa, št. 11/2009, str. 33 in nasl.

³⁵ Glede uporabe 2. člena Uredbe Bruselj I v primeru, da gre za razmerje z mednarodnim elementom, vendar stranki prebivata v isti državi, glej *Owusu proti N. B. Jackson*, C-281/02 z dne 1. 3. 2005.

³⁶ SEU, *Coreck Maritime GmbH proti Handelsveem BV*, C-387/98 z dne 9. 11. 2000.

³⁷ Peti odstavek 23. člena Uredbe Bruselj I.

³⁸ Členi 13, 17 in 21 Uredbe Bruselj I.

³⁹ Tretji odstavek 13. člena in tretji odstavek 17. člena Uredbe Bruselj I.

⁴⁰ SEU, *Société financière et industrielle du Peloux proti Axa Belgium and Others*, C-112/03 z dne 12. 5. 2005.

⁴¹ SEU, *Gerling Konzern Spezial Kreditversicherungs-AG and others proti Amministrazione del Tesoro dello Stato*, 201/82 z dne 14. 7. 1983.

5. Oblika sporazuma o pristojnosti

Prvi odstavek 23. člena Uredbe Bruselj I določa, da mora biti dogovor o pristojnosti »sklenjen v pisni obliki ali potrjen v pisni obliki; ali v obliki, ki je v skladu s prakso, ki je ustaljena med strankama; ali v mednarodni trgovini v skladu z mednarodnimi trgovskimi običaji, ki so znani strankam ali bi jim morali biti znani in ki so splošno priznani v mednarodni trgovini in redno upoštevani s strani strank pogodb istega tipa v okviru zadevne panoge. Vsaka komunikacija po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis dogovora, je enakovredna pisni obliki.« Gre za eno od določb, ki je bila od sprejetja Bruseljske konvencije največkrat spremenjena oziroma dopolnjena.

Sodna praksa SEU s področja oblike sporazumov o pristojnosti je zelo bogata.⁴² Sodišče se je vedno zavzemalo za tako razlago pogojev o obličnosti, ki omogoča nedvoumno ugotovitev, da je med strankama prišlo do soglasja glede določitve pristojnosti.⁴³ Pomembna odločba za vprašanje veljavnosti oblike sporazuma je *Trasporti Castelletti*,⁴⁴ v kateri je sodišče podrobneje pojasnilo, kdaj gre za mednarodne trgovske običaje. SEU je v tej odločbi tudi potrdilo, da za pisno obliko ne zadostuje, da je prorogacijska klavzula vsebovana v splošnih pogojih poslovanja, natisnjenih na zadnji strani papirja, medtem ko je pogodba s podpisami strank na prvi strani, vendar mora v takem primeru pogodba vsebovati izrecno napotilo na te splošne pogoje.

V zadevi *Mainschiffahrts*⁴⁵ je SEU odločilo, da je veljavna prorogacijska klavzula v primeru, ko je bila pogodba sicer sklenjena ustno, nato pa je sopogodbenuk brez ugovora sprejel pismo, s katerim je druga stranka potrdila sklenitev pogodbe (in je vsebovalo dogovor o pristojnosti), ali pa je brez ugovora plačeval račune, na katerih je bila natisnjena prorogacijska klavzula, če je taka praksa med gospodarskimi subjekti v branži, v kateri delujeta sopogodbenuka, in če sta bila s to prakso seznanjena ali bi morala biti seznanjena.⁴⁶ Da to ne velja zunaj ustaljenih praks med gospodarskimi subjekti, potrjuje odločitev v zadevi *Galleries Segoura*,⁴⁷ v kateri je sodišče zavrnilo veljavnost prorogacije v primeru ustno sklenjene pogodbe, ki ji je sledilo prodajalčevo

⁴² Sodna praksa SEU in nacionalnih sodišč je dostopna na primer na spletni strani <http://curia.europa.eu/common/reddoc/convention/en/index.htm?80,9> (13. 4. 2011), zavihek Table of articles.

⁴³ Glej na primer SEU, *Estasis Salotti di Colzani Aimo et Gianmario Colzani proti Rürwa Polstereimaschinen GmbH*, 24/76 z dne 14. 12. 1976.

⁴⁴ SEU, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA proti Hugo Trumphy SpA*, C-159/97, z dne 16. 3. 1999.

⁴⁵ *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) proti Les Gravières Rhénanes SARL*, C-106/95 z dne 20. 2. 1997.

⁴⁶ Glede potrdila o ustno sklenjeni pogodbi enako tudi SEU, *F. Berghoefter GmbH & Co. KG proti ASA SA*, 221/84 z dne 11. 7. 1985.

⁴⁷ *Galleries Segoura SPRL proti Société Rabim Bonakdarian*, 25/76 z dne 14. 12. 1976.

pisno potrdilo o sklenitvi, ki je vsebovalo tudi prorogacijo, vendar tega potrdila kupec ni izrecno sprejel, čeprav prorogaciji tudi ni ugovarjal.

V že omenjenem primeru *Powell Duffryn* je SEU odločilo še, da prorogacijska klavzula, vsebovana v statutu družbe z omejeno odgovornostjo, ki določa pristojnost v sporih med družbo in družbeniki, zavezuje vse družbenike, ne glede na to, kako so pridobili svoje deleže, če jim je bil statut dostopen.⁴⁸

V zadevi *Iveco Fiat*⁴⁹ je bil sporazum o pristojnosti vsebovan v pisni pogodbi, ki je sicer že potekla, stranki pa je nista podaljšali pisno, kot je bilo v pogodbi določeno, temveč sta jo še naprej izvrševali. SEU je odločilo, da je sporazum veljaven, če sta stranki po pravu, ki ga je treba uporabiti za presojo veljavnosti pogodbe, pogodbo lahko podaljšali tudi ustno, ali če je ena stranka pisno potrdila podaljšanje pogodbe (ali prorogacijske klavzule), druga stranka pa temu potrdilu ni ugovarjala.

Zanimiva je tudi nacionalna sodna praksa. Tako je nizozemsko sodišče leta 2007 odločalo o zadevi, v kateri je bil sporazum o pristojnosti vključen v kupčevo naročilo, v katerem je bilo tudi zapisano, da se da njegove določbe spremeniti le pisno. Nato je prodajalec kupcu poslal račun za naročeno blago, v katerem je bila vsebovana drugačna določba o prorogaciji, kupec pa računu ali prorogacijski klavzuli v njem ni ugovarjal. Sodišče je odločilo, da sta obe prorogacijski klavzuli neveljavni in da je treba mednarodno pristojnost določiti po splošnih pravilih.⁵⁰ Francosko kasacijsko sodišče pa je zavrnilo uporabo prorogacijske klavzule, čeprav je bila ta zapisana na vsaki strani pogodbe in je toženec vsako stran tudi parafiral, ker je ugotovilo, da je bila klavzula zapisana z nečitljivimi črkami.⁵¹

6. Predmet sporazuma o pristojnosti

Uredba Bruselj I v 23. členu določa, da je sporazum o pristojnosti mogoče skleniti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem. Nemško Zvezno vrhovno sodišče je na primer odločilo, da je veljavna prorogacijska klavzula, vsebovana v statutu družbe z omejeno odgovornostjo, ki določa pristojnost za vse spore med družbo in družbeniki.⁵² Angleško prizivno sodišče Court of Appeal pa je odločilo, da se klavzula nanaša tudi

⁴⁸ SEU, *Powell Duffryn plc proti Wolfgang Petereit*, C-214/89 z dne 10. 3. 1992.

⁴⁹ *SpA Iveco Fiat proti Van Hool NV*, 313/85 z dne 11. 11. 1986.

⁵⁰ Gerechtshof Amsterdam, odločba št. 2007/798 z dne 27. 11. 2007.

⁵¹ Cour de cassation, gospodarski senat, odločba z dne 27. 2. 1996, št. revizije S 94-14.122.

⁵² Bundesgerichtshof, odločba št. II ZR 155/92 z dne 11. 10. 1993.

na spor zaradi kršitve neposlovne obveznosti varovanja zaupnih podatkov, razkritih v okviru pogodbenega razmerja, glede katerega je bila sklenjena prorogacija.⁵³

Kot na splošno velja za prorogacijo mednarodne pristojnosti, se lahko stranki dogovorita za pristojnost sodišč določene države. Konkretno pristojno sodišče v državi bo nato določeno po nacionalnih procesnih pravilih te države. Stranki pa se lahko dogovorita tudi za pristojnost konkretnega sodišča v določeni državi, kar je treba razumeti kot implicitno določitev mednarodne pristojnosti države, v kateri se prorogirano sodišče nahaja.⁵⁴ V tem primeru bo določitev države treba presojati po Uredbi Bruselj I, pristojnost v državi pa po nacionalnih pravilih. Menim, da v primeru, ko pristojnost v državi ne bi bila veljavno določena, še vedno obvelja mednarodna pristojnost sodišč te države, krajevna pristojnost pa naj se določi po nacionalnih pravilih.⁵⁵ Problem lahko nastane, če po nacionalnih pravilih ni mogoče določiti krajevno pristojnega sodišča. Menim, da so v takem primeru krajevno pristojna vsa stvarno pristojna sodišča.⁵⁶

Stranki se lahko dogovorita tudi za pristojnost sodišč dveh ali več držav in tako izključita pristojnost sodišč vseh drugih držav. Prav tako lahko le izključita pristojnost sodišč določene ali določenih držav, vendar pa menim, da tak sporazum ne more biti veljaven, če ne bi ostala pristojna sodišča vsaj ene države, saj v dvomu ni mogoče šteti, da sta se stranki s takim sporazumom pravzaprav želeli v celoti odpovedati sodnemu varstvu (ne da bi določili drugo pot, na primer arbitražo). V primeru *Coreck* je SEU odločilo, da so lahko prorogirana sodišča le določljiva na podlagi objektivnih meril, ki jih v sporazumu določita stranki, in ni treba, da bi bila ob sklenitvi sporazuma že določena.⁵⁷ V zadevi *Meeth* je sodišče odločilo, da je veljaven sporazum, po katerem je pristojno sodišče po prebivališču toženca, katerakoli stranka sporazuma se bo pač znašla v tej vlogi.⁵⁸

7. Privolitev toženca – *prorogatio tacita – submissio*

Če tožnik tožbo vloži pri sodišču v državi, katere sodišča po zakonu ali mednarodnem aktu sicer ne bi bila pristojna, ta sodišča lahko postanejo pristojna, če toženec pristojnosti ne

⁵³ Court of Appeal, *Kitechnology BV and others v Unicor GmbH Plastmaschinen and others*, odločba z dne 28. 4. 1994.

⁵⁴ Geimer govori o Doppelfunktionstheorie. Geimer, str. 517.

⁵⁵ Tako tudi Bundesgerichtshof (Nemčija), odločba št. X ARZ 461/93 z dne 14. 7. 1993, komentar T. Pfeiffer v: *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 1994, str. 421–426.

⁵⁶ V nemškem mednarodnem zasebnem pravu so v takem primeru pristojna sodišča v glavnem mestu. Geimer, str. 550.

⁵⁷ SEU, *Coreck Maritime GmbH proti Handelsveem BV*, C-387/98 z dne 9. 11. 2000.

⁵⁸ SEU, *Nikolaus Meeth proti Glacetal*, 23/78 z dne 9. 11. 1978.

ugovarja. Tako Uredba Bruselj I določa, da je poleg pristojnosti, ki izhaja iz drugih določb te uredbe, pristojno tudi sodišče države članice, pred katerim se toženec spusti v postopek. To pravilo ne velja, če se je toženec spustil v postopek zato, da bi ugovarjal pristojnosti, ali če je po uredbi izključno pristojno drugo sodišče. Na ta način je mogoče spremeniti tudi prej sklenjen dogovor o pristojnosti.⁵⁹ Nemško Zvezno vrhovno sodišče je odločilo, da se pravila Bruseljske konvencije uporabljajo le, če ima toženec prebivališče v državi članici.⁶⁰ Francosko kasacijsko sodišče pa je menilo, da je treba vprašanje, ali je toženec ugovarjal pristojnosti, preden se je spustil v obravnavanje spora, presojati po procesnem pravu sodišča, pri katerem je bila vložena tožba.⁶¹

V primeru *Mietz* je SEU odločilo, da toženčevo sodelovanje v postopku pred sodiščem, ki odloča o začnih ukrepih, ki ne prejudicirajo rešitve v sporu, samo po sebi ne more biti dovolj, da bi imelo to sodišče na podlagi 18. člena konvencije neomejeno pristojnost za izdajanje katerihkoli začnih ukrepov, ki bi se sodišču zdeli primerni, če bi bilo pristojno za vsebinsko odločanje o sporu.⁶² V primeru *Spitzley* pa je SEU odločilo, da je tiha prorogacija mogoča tudi glede terjatve, ki jo med postopkom v pobot uveljavlja toženec. Če tožnik ne ugovarja pristojnosti za odločanje o tej terjatvi, je pristojnost utemeljena na njegovi privolitvi.⁶³

Čeprav mora sodišče po ZPP na svojo mednarodno pristojnost paziti po uradni dolžnosti ves čas postopka (v nasprotnem primeru gre namreč za pomanjkanje sodne pristojnosti in je tožbo treba zavreči),⁶⁴ pa tožbe, za katero po veljavnih predpisih ni pristojno, v primerih, ko je mogoča *submissio*, ne sme zavreči že pri predhodnem preizkusu tožbe, temveč mora počakati na odziv toženca. Če toženec v pristojnost privoli, tožbe ni več mogoče zavreči zaradi nepristojnosti slovenskih sodišč.⁶⁵

Ker uredba dopušča sklenitev dogovorov o pristojnosti, ki so lahko neugodni za zavarovanca, potrošnika ali delavca, če je tak dogovor sklenjen potem, ko je spor že nastal, je treba sklepati, da je mogoče tudi, da toženci v takšnih sporih v pristojnost privolijo.⁶⁶ Zastavlja se vprašanje,

⁵⁹ SEU, *Elefanten Schub GmbH proti Pierre Jacqmain*, 150/80 z dne 24. 6. 1981.

⁶⁰ Bundesgerichtshof, odločba št. IX ZR 264/95 z dne 21. 11. 1996.

⁶¹ Cour de cassation, prvi civilni senat, *Pro-Pak International BV v Liecopotatoes SA*, odločba z dne 28. 4. 2006. V tej zadevi je toženec pristojnosti ugovarjal šele potem, ko je podal ustno soglasje k pridobitvi izvedenskega mnenja, kar je po francoskem pravu prepozno, tako da je podana pristojnost tega sodišča na podlagi privolitve toženca.

⁶² SEU, *Hans-Hermann Mietz proti Intership Yachting Sneek BV*, C-99/96 z dne 27. 4. 1999.

⁶³ SEU, *Hannelore Spitzley proti Sommer Exploitation SA*, 48/84 z dne 7. 3. 1985. Več o procesnem pobotanju v 9. poglavju tega prispevka.

⁶⁴ Člen 18 ZPP.

⁶⁵ Člen 274 v povezavi z 18. členom ZPP.

⁶⁶ Tako tudi SEU, *Vienna Insurance group proti Michal Bilas*, C-111/09 z dne 20. 5. 2010.

ali so šibkejše stranke pri tem dovolj zavarovane, saj pravočasna vložitev ugovora nepristojnosti zahteva poznavanje zahtevnega področja nacionalnega in evropskega civilnega postopka. Predlog spremembe uredbe pri *submissio* zato določa, da je treba, kadar gre za varstvo potrošnika, zavarovanca ali delavca, toženca ob vročitvi tožbe poučiti, da lahko ugovarja pristojnosti sodišča, pri katerem je vložena tožba, ter o tem, kakšne posledice bodo nastale, če tega ne bo storil.⁶⁷ Taka rešitev bi bila gotovo dobrodošla, saj zagotavlja, da pristojnost resnično temelji na privolitvi toženca, in ne na njegovi nevednosti. V svojih nacionalnih pravnih redih sta podobno pravilo uzakonili Nemčija in Avstrija.

8. Vezanost tretjih oseb na sporazum o mednarodni pristojnosti

8.1. Pravno nasledstvo, poroštvo, prevzem dolga, korist tretjega

Pogosto se zastavlja vprašanje, ali sporazum o pristojnosti veže pravne naslednike stranke, ki je tak sporazum sklenila. Ali se samostojnost prorogacijske klavzule kaže tudi v tem, da se na pravne naslednike ne prenaša kot preostali (vsebinski) del pogodbe? Nova stranka namreč vstopi v pogodbo iz materialnopravnih razlogov, poleg tega pa je bil lahko sporazum o pristojnosti dogovorjen v korist stranke, ki v spornem pravnem razmerju ne sodeluje več, in tako sporazum dejansko ne koristi nobeni od strank, ki sta v sporu. Po drugi strani pa je treba zagotoviti tudi pravno varnost stranke, ki ostaja v pravnem razmerju in se je zanašala na dogovor o pristojnosti.

Načeloma velja, da prorogacijska klavzula veže tako singularne kot univerzalne pravne naslednike, t. j. dediče kot univerzalne naslednike fizičnih oseb in pravne osebe, ki so zaradi preoblikovanja pravne naslednice drugih pravnih oseb.⁶⁸ Pri tem je pomembno poudariti, da se veljavnost sporazuma presoja glede na razmerje med prvotnima strankama sporazuma.⁶⁹

Francosko kasacijsko sodišče je z uporabo Bruseljske konvencije odločilo, da prorogacijska klavzula, sklenjena med proizvajalcem in kupcem, ne velja tudi za naslednje kupce. Tako je lahko francoski kupec vložil tožbo v Franciji tudi zoper belgijskega proizvajalca sestavnega dela

⁶⁷ Drugi odstavek 24. člena predloga spremembe uredbe.

⁶⁸ R. Geimer, R. A. Schütze, *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, C. H. Beck, München 2010, str. 484. Za Bruseljsko konvencijo glej na primer Cour de cassation (Francija), 1. civilni senat, odločba z dne 13. 3. 2007, št. revizije 05-12563.

⁶⁹ Glej na primer SEU, *Partenreederei ms. Tilly and Ernest Russ proti NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*, 71/83 z dne 19. 6. 1984; SEU, *Coreck Maritime GmbH proti Handelsveem BV*, C-387/98, z dne 9. 11. 2000, in SEU, *Trasporti Castelletti SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97 z dne 16. 3. 1999.

prikolice, ki jo je sicer kupil pri francoskem prodajalcu, čeprav je toženec s francoskim prodajalcem, ki je od njega kupil sporni del, sklenil prorogacijsko klavzulo v korist belgijskih sodišč.⁷⁰

Na vprašanje, ali dogovor o pristojnosti veže tudi poroka, je treba odgovoriti nikalno – porok se mora s sporazumom izrecno strinjati, saj ni pravni naslednik glavnega dolžnika, ampak ima njegova obveznost samostojno podlago v poroštveni pogodbi. Enako velja tudi za prevzemnika dolga.⁷¹

V že omenjeni zadevi *Gerling* je SEU odločilo, da je prorogacijsko klavzulo mogoče skleniti tudi v korist tretjih oseb, ki se nato v sporu z eno od strank prorogacijskega sporazuma na tako klavzulo lahko sklicujejo.⁷² Že iz splošnih pravil pogodbenega prava je treba sklepati, da lahko stranki prorogacijskega sporazuma le razširita možnosti pristojnih sodišč za tretjo osebo, ne moreta pa nabora sicer pristojnih sodišč zožiti.⁷³

8.2. Konosament (ladijska nakladnica)

Ladijska nakladnica oziroma konosament (*bill of lading*) je vrednostni papir, ki ga ladjar izda naročniku prevoza kot dokazilo o prevzemu tovora na ladjo, prejemnik tovora pa jo mora predložiti, če želi prevzeti tovor v namembni luki.

V praksi se je zastavilo vprašanje, ali prorogacijska klavzula, o kateri sta se sporazumela ladjar in naročnik prevoza, zavezuje tudi prejemnika tovora, ki je ni podpisal. V primerih *Russ* in *Coreck* SEU na zastavljeno vprašanje ni dalo enoznačnega odgovora. Odločilo je, da sporazum o pristojnosti, vsebovan v ladijski nakladnici, zavezuje tretjo stranko, ki želi na podlagi nakladnice prevzeti blago, če je ta stranka po pravu, ki ga je treba uporabiti, s prevzemom nakladnice prevzela tudi pravice in obveznosti vkrcevalca oziroma pošiljatelja. Če ni bilo tako, je treba na podlagi konvencijskih pravil (šlo je še za razlago 17. člena Bruseljske konvencije) preučiti, ali je ta stranka sprejela sporazum o pristojnosti.⁷⁴ V slovenski teoriji sicer velja, da se veljavno sklenjena prorogacijska klavzula, vnesena v konosament, s konosamentom tudi

⁷⁰ Cour de cassation, gospodarski senat, odločba z dne 23. 3. 1999, št. revizije W 97-11.884.

⁷¹ Glej na primer *Geimer*, str. 540.

⁷² SEU, *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others proti Amministrazione del Tesoro dello Stato*, 201/82 z dne 14. 7. 1983.

⁷³ Tako tudi *Geimer*, str. 542.

⁷⁴ SEU, *Partenreederei ms. Tilly and Ernest Russ proti NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*, 71/83 z dne 19. 6. 1984; SEU, *Coreck Maritime GmbH proti Handelsveem BV*, C-387/98, z dne 9. 11. 2000.

prenaša.⁷⁵ Nemški Handelsgesetzbuch izrecno določa, da konosament velja tudi za razmerje med prevoznikom in prejemnikom.⁷⁶

8.3. Statut gospodarske družbe

Kot je že bilo omenjeno, je SEU v zadevi *Powell Duffryn* odločilo, da prorogacijska klavzula, vsebovana v statutu gospodarske družbe, velja za vse družbenike, če jim je bil statut seveda dostopen.⁷⁷ Sporazum se torej razteza tudi na vse nove družbenike, ki pri sestavljanju statuta niso sodelovali.

9. Sporazum o pristojnosti in povezane tožbe

Pri kombinaciji sporazuma o pristojnosti in povezanih tožb je treba odgovoriti na dve vprašanji: prvič, ali je sporazum o pristojnosti lahko podlaga za pritegnitev povezanih tožb pred prorogirano sodišče, in drugič, ali sporazum o pristojnosti sodišč druge države prepreči pritegnitev predmetnega spora pred sodišče, ki je pristojno za z njim povezano tožbo. Gre torej za razmerje med 23. in 6. členom uredbe.

Glede drugega vprašanja velja, da spora, za katerega je bil sklenjen sporazum o pristojnosti, ni mogoče pritegniti pred sodišče, pristojno za povezano tožbo, kar sicer omogoča 6. člen uredbe.⁷⁸ Avtonomija strank tako prevlada nad ekonomičnostjo in tudi nad skrbjo za izogibanje nezdružljivim sodnim odločbam. Temu v prid govori tudi dejstvo, da 23. člen pomeni odstop od vseh sicer veljavnih pravil, ki upoštevajo omenjeni načeli, in so v njem izrecno določeni primeri, ko sporazuma ni mogoče skleniti oziroma se ta ne upošteva.

Je pa v nekaterih primerih mogoče pred sodišče, pristojno na podlagi sporazuma o pristojnosti, pritegniti povezane spore. To velja za drugi odstavek (tožbe glede garancij in druge

⁷⁵ D. Wedam Lukić, Prorogacija mednarodne pristojnosti v pravdnem postopku, Zbornik znanstvenih razprav, Pravna fakulteta v Ljubljani, 1982, str. 321.

⁷⁶ Člen 656 nemškega gospodarskega zakonika (Handelsgesetzbuch).

⁷⁷ SEU, *Powell Duffryn plc proti Wolfgang Petereit*, C-214/89 z dne 10. 3. 1992.

⁷⁸ Glej na primer M.-L. Niboyet in G. de Geouffre de La Pradelle, *Droit international privé*, 2. izd., L. G. D. J., Pariz 2009, str. 374. Glede kombinacije 23. člena in prvega odstavka 6. člena uredbe glej na primer Cour de cassation (Francija), 1. civilni senat, odločba z dne 20. 6. 2006, št. revizije 05-16706, glede kombinacije 17. člena Bruseljske konvencije in tretjega odstavka 6. člena pa na primer Cour d'appel de Versailles, *Société BST PRO MARK Incorporation proti SARL ERGECA*, odločba z dne 23. 11. 2000. Drugače pa je sodišče v Málaga odločilo, da je na podlagi četrtega odstavka 6. člena mogoče k tožbi v zvezi s stvarno pravico na nepremičnini pritegniti tudi spor glede posojila za to nepremičnino, čeprav je bil glede slednjega sklenjen sporazum o pristojnosti: Audiencia Provincial de Málaga, *C. L., SA proti Banque Française de L., SA*, odločba z dne 31. 12. 1994.

intervencijske tožbe oziroma v Sloveniji institut obvestila o pravdi⁷⁹) in tretji odstavek 6. člena (nasprotna tožba). Pri prvem odstavku je namreč podlaga za atrakcijo lahko le stalno prebivališče enega od tožencev, medtem ko je pri četrtem mogoče povezano tožbo vložiti le v državi članici, v kateri leži nepremičnina.

Posebno vprašanje je, ali je tretji odstavek 6. člena uredbe treba uporabiti tudi za procesno pobotanje, tako da je uveljavljanje v pobot mogoče le, če sta terjatvi povezani. Ta institut je namreč v državah članicah EU urejen različno (ponekod postane odločitev o ugovoru pobotanja pravnomočna, kot pri nasprotni tožni, ponekod pa ne, kot pri »običajnih« ugovorih). V sodbi *Danvaern*, v kateri je odločalo prav o uporabi tretjega odstavka 6. člena uredbe za pobotni ugovor, SEU zapiše, da se tretji odstavek 6. člena uredbe uporablja v primerih, ko toženec zahteva ločeno odločitev o terjatvi, ne pa, kadar obstoj svoje terjatve zoper tožnika uveljavlja le kot sredstvo obrambe. Nacionalnemu pravu je prepuščeno, kakšna sredstva obrambe in pod kakšnimi pogoji jih lahko uveljavljajo toženci.⁸⁰ Menim, da je ugovor procesnega pobotanja v slovenskem pravu bližje nasprotni tožbi po tretjem odstavku 6. člena uredbe in mora biti zanj podan samostojen temelj za pristojnost.⁸¹ Zanimivo je, da je SEU že pred zadevo *Danvaern* obravnavalo zadevo *Spitzley*, ko je bila v pobot uveljavljana terjatev, za katero je bil sklenjen sporazum o pristojnosti sodišč druge države, pri tem pa v pobot uveljavljana terjatev ni izhajala iz iste pogodbe ali dejanskega stanja, kot to za atrakcijo pristojnosti zahteva tretji odstavek 6. člena uredbe. Ker dolžnik v pobot uveljavljane terjatve ni ugovarjal pristojnosti za to terjatev, je SEU pristojnost sodišča utemeljilo na 18. členu Bruseljske konvencije, to je na tihi prorogaciji.⁸² Iz te odločitve bi torej lahko sklepali, da se procesno pobotanje obravnava kot samostojen zahtevek, in ne kot sredstvo obrambe.

⁷⁹ Drugi odstavek 6. člena je prilagojen predvsem romanskemu tipu pravnega postopka, medtem ko v germanskem sistemu, kamor v tem delu spada tudi slovensko procesno pravo, namesto tega poznamo institut obvestila o pravdi, kot je urejen v 65. členu uredbe. Težava je v tem, da Slovenija v pristopnih pogajanjih ni izposlovala, da bi se 65. člen uporabljal tudi pri nas, kot je to na primer storila Madžarska. Ni torej jasno, ali bi bilo po analogiji mogoče ta člen uporabiti tudi v Sloveniji oziroma kako naj ravnajo sodišča, če bi stranka želela vložiti intervencijsko tožbo po drugem odstavku 6. člena uredbe. S spremembo uredbe naj bi bilo to stanje popravljeno.

⁸⁰ SEU, *Danvaern Production A/S proti Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.*, C-341/93 z dne 13. 7. 1995.

⁸¹ Po mnenju teorije mora biti v slovenskem nacionalnem mednarodnem zasebnem pravu za procesno pobotanje podana samostojna mednarodna pristojnost sodišča za v pobot uveljavljano terjatev. D. Wedam Lukić v: L. Ude, A. Galič (ur.), *Zakon o pravnem postopku s komentarjem*, 3. knjiga, GV Založba in Uradni list RS, Ljubljana, 2009, str. 158, 159.

⁸² SEU, *Hannelore Spitzley proti Sommer Exploitation SA*, 48/84 z dne 7. 3. 1985.

10. Ravnanje sodišč v primeru obstoja sporazuma o pristojnosti, litispendencia

Na obstoj mednarodne pristojnosti mora po ZPP sodišče paziti ves čas postopka po uradni dolžnosti.⁸³ Kršitev pravil o mednarodni pristojnosti je absolutno bistvena kršitev pravil pravnega postopka (gre namreč za kršitev pravil o sodni pristojnosti), ki jo je mogoče uveljavljati v pritožbi,⁸⁴ reviziji⁸⁵ in zahtevi za varstvo zakonitosti⁸⁶ (ne pa tudi kot razlog za obnovo postopka).

Če se katera od strank ne drži sporazuma o izključni mednarodni pristojnosti, je lahko v isti zadevi vloženi več tožb pred sodišči v različnih državah članicah, to je pred prorogiranim in pred enim ali več derogiranimi sodišči. Uredba Bruselj I v veljavnem besedilu pri urejanju mednarodne litispence ne razlikuje med primeri, ko obstaja sporazum o pristojnosti, in drugimi primeri. Vedno je odločilen vrstni red vložitve tožbe (in ne vročitve, kot to velja po ZMZPP). Če se prvo sodišče izreče za pristojno, je treba postopke pred drugimi sodišči ustaviti (in ne »le« prekiniti kot po ZMZPP).⁸⁷ Šele če se prvo sodišče izreče za nepristojno, lahko drugo sodišče odloča, ali je samo pristojno ali ne.

Opisano pravilo se je v praksi izkazalo za problematično. Prvič, odločitev prvega sodišča je zavezujoča za vsa druga sodišča,⁸⁸ torej eventualno tudi za sodišče, ki bi sicer sprejelo svojo pristojnost na podlagi sporazuma o pristojnosti. Še več, veljavno besedilo uredbe omogoča tudi zlorabe. Znan je primer *Gasser*,⁸⁹ v katerem je bilo leta 2003 SEU soočeno z naslednjim problemom. Med strankama je bil za spore iz pogodbe sklenjen sporazum o pristojnosti avstrijskih sodišč, vendar je italijansko podjetje MISAT vložilo tožbo pred italijanskim sodiščem. Avstrijsko podjetje Gasser je tožbo pozneje istega leta vložilo pred avstrijskim sodiščem, ki je bilo pristojno na podlagi prorogacijske klavzule. Avstrijsko sodišče je SEU vprašalo, ali sme odločati o sporu, glede na to, da je zanj pristojno po prorogacijskem sporazumu (torej se bo italijansko sodišče moralo spoznati za nepristojno), ne da bi čakalo na odločitev o nepristojnosti italijanskega sodišča, saj je znano, da sodni postopki v Italiji trajajo izredno dolgo. Izkazalo se je namreč, da je šlo v Italiji za vložitev tako imenovane torpedo tožbe (*torpedo suit*), s katero je italijanska stranka želela doseči prav to, da še leta ne bi prišlo do vsebinskega

⁸³ Prvi in tretji odstavek 18. člena ZPP.

⁸⁴ Tretja točka drugega odstavka 339. člena ZPP.

⁸⁵ Prva točka prvega odstavka 370. člena ZPP.

⁸⁶ Prva točka prvega odstavka 387. člena ZPP.

⁸⁷ 27. člen Uredbe Bruselj I.

⁸⁸ SEU, *Allianz SpA proti West Tankers Inc.*, C-185/07 z dne 10. 2. 2009, posebej tč. 27.

⁸⁹ SEU, *Erich Gasser GmbH proti MISAT Srl.*, C-116/02 z dne 9. 12. 2003.

odločanja o sporu. Sodišče se je znašlo v veliki zadregi, saj je imelo na voljo le dve slabi možnosti: dopustiti očitno zlorabo pravil o litispenci ali pa odstopiti od uredbenih pravil o litispenci. Odločilo se je za prvo možnost, saj bi sicer ogrozilo tudi zavezujočo moč drugih pravil iz uredbe.

Primer *Gasser* je postal sinonim za potrebo po reformiranju pravil o litispenci v Uredbi Bruselj I in s tem okrepitvi učinkov sporazumov o pristojnosti. Predlog Uredbe Bruselj I bis tako določa, da morajo sodišča praviloma o svoji (ne)pristojnosti odločiti v roku šestih mesecev od vložitve tožbe ter da morajo v primeru obstoja sporazuma o pristojnosti vsa druga sodišča prekiniti postopke, dokler o svoji pristojnosti ne odloči prorogirano sodišče.⁹⁰ Prorogirano sodišče torej odloča prednostno, ne glede na vrstni red vložitve tožbe. Tako naj bi preprečili tudi »hitenje pred sodišče« (*rush to court*), ko stranke ob najmanjšem sporu »hitijo« pred sodišče, da bi z vložitvijo tožbe prehiteli nasprotno stranko in s tem preprečile zavlačevanje druge stranke ali pa same poskusile zavlačevati postopek. Tako ravnanje ni zaželeno, saj se s tem pogosto po nepotrebnem obremenjujejo sodišča, stranke pa tudi odvrča od mirne rešitve spora.

Zastavlja se tudi vprašanje odgovornosti stranke, ki je kljub sporazumu o pristojnosti tožbo vložila pri nepristojnem sodišču in s tem povzročila škodo drugi pogodbeni stranki. Menim, da je treba dopustiti možnost odškodninske odgovornosti takšnega tožnika zaradi kršitve pogodbe.⁹¹

11. Nujna pristojnost (*forum necessitatis*)

Ker je Uredba Bruselj I utemeljena na kontinentalni pravni tradiciji, ki teži k čim večji predvidljivosti pravil o pristojnosti, ne pozna instituta *forum non conveniens*. Ta je uveljavljen v anglosaških sistemih in daje sodniku diskrecijo pri odločanju o svoji (ne)pristojnosti. Sodnik oceni vse okoliščine primera, da bi ugotovil, ali je primerno, da sam odloča o sporu. Tako lahko upošteva izjemne okoliščine posameznega primera, varuje šibkejšo stranko itd.

V praksi se je izkazalo, da tudi sistemi, ki temeljijo na predvidljivosti in zelo natančno določajo pravila o pristojnosti, včasih potrebujejo korektiv, saj bi splošna pravila sicer lahko pripeljala do neželenega rezultata. Ko gre za pristojnost, ki temelji na sporazumu o pristojnosti, sta značilna položaja, da prorogirano sodišče svojo pristojnost zavrne (vsa derogirana sodišča

⁹⁰ Drugi odstavek 32. člena predloga spremembe uredbe. Strokovnjaki opozarjajo na nekatere pomanjkljivosti novega besedila uredbe, ki pa bodo, upajmo, v končnem besedilu odpravljene. Glej na primer A. Dickinson, *The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) («Brussels I bis» Regulation)*, 2011, Sydney Law School, Legal Studies Research Paper, No. 11/58, september 2011, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1930712 (1. 10. 2011).

⁹¹ Tako tudi na primer Geimer, str. 486.

pa ga štejejo za pristojnega in torej o zadevi nočejo odločati) ali da v prorogirani državi ni mogoče pričakovati pravičnega sojenja. Do takih položajev prihaja predvsem zaradi razlik v nacionalnih pravnih redih.

Veljavno besedilo Uredbe Bruselj I korektiva uredbenim pravilom ne ureja, saj naj bi že poenotenje pravil o pristojnosti ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v EU odpravilo primere, ko bi bil odstop od splošnih pravil potreben. Poleg tega so vse države članice EU tudi podpisnice Evropske konvencije o človekovih pravicah, tako da morajo zagotavljati pošteno sojenje.

Taka določba pa je predvidena v 26. členu predloga spremembe uredbe, ki se nanaša na položaje, ko sodišča držav članic EU po uredbi niso pristojna, sodišča v tretji državi, ki so pristojna po svojih pravilih (torej tudi na podlagi sporazuma o pristojnosti), pa strankama ne bi dajala zadostne pravne zaščite. Ta določa, da v primeru, ko po uredbi ni pristojno nobeno sodišče v (katerikoli) državi članici, posamezno sodišče v državi članici izjemoma lahko odloča o sporu, če je to potrebno zaradi zagotovitve poštenega sojenja ali pravice dostopa do sodišča, zlasti v primerih, ko ni razumno ali je nemogoče sprožiti ali voditi postopek v tretji državi, s katero je spor tesno povezan, ali v primerih, ko sodbe, izdane v tretji državi, ne bi bilo mogoče priznati in izvršiti v državi članici, katere sodišča naj bi bila pristojna na podlagi nujne pristojnosti, v skladu s pravom te države, tako priznanje in izvršitev pa sta potrebna za zagotovitev pravic tožnika. Hkrati mora biti spor v zadostni povezavi z državo članico, katere sodišče naj bi bilo po tej določbi pristojno. Do takih položajev seveda lahko pride tudi, če je bilo tuje sodišče določeno v sporazumu o pristojnosti, s tem da bi morala biti merila za uporabo nujne pristojnosti v takih primerih strožja, saj sta stranki s sklenitvijo sporazuma prostovoljno prevzeli določeno tveganje.

Ideja o *forum necessitatis* pa ni prepričala vsaj enega od evropskih zakonodajalcev – Evropski parlament je namreč v osnutku svojega poročila o spremembi uredbe junija 2011 predlagal, da se ta določba črta.⁹²

O vrsti nujne pristojnosti, ki upravičuje odstop od veljavno sklenjenega sporazuma o pristojnosti v korist tretje države, lahko govorimo tudi, kadar bi bilo sicer ogroženo spoštovanje tako imenovanih norm neposredne uporabe (*lois de police, mandatory rules*) derogirane države, to je tistih pravil, uporabi katerih se s kolizijskimi pravili ali posredno z določitvijo pristojnosti sodišč, ki takih norm (lahko) ne bi uporabila, ne moremo izogniti. Pritožbeno sodišče v Münchnu⁹³ tako ni upoštevalo sporazuma o pristojnosti tretje države (nečlanice EU), ker bi v nasprotnem primeru obstajalo realno tveganje, da tuje sodišče ne bi uporabilo določb o var-

⁹² Komisija za pravne zadeve Evropskega parlamenta, Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast) (COM(2010)0748 – C7-0433/2010 – 2010/0383(COD)), 28. 6. 2011.

⁹³ OLG München, 17. 5. 2006, OLGR München 2007, str. 138.

stvu trgovskega zastopnika po koncu agencijske pogodbe, ki v skladu s sodbo SEU v primeru *Ingmar*⁹⁴ pomenijo del skupnostnih norm neposredne uporabe.⁹⁵

Pomembno je na koncu poudariti, da pri korekcijskih institutih ne gre za zanikanje veljavnosti primarno uporabnih pravil o pristojnosti, v našem primeru sporazuma o pristojnosti. Gre za možnost, da sodišče v izjemnih okoliščinah sicer veljavno sklenjenega sporazuma ne upošteva.

12. Priznanje in izvršitev sodne odločbe, izdane na podlagi sporazuma o pristojnosti

Na splošno nespoštovanje uredbenih pravil o pristojnosti le izjemoma povzroči zavrnitev priznanja oziroma razglasitve izvršljivosti sodne odločbe, izdane v drugi državi članici. Prvi odstavek 35. člena uredbe določa, da je priznanje mogoče zavrniti le, če niso bila spoštovana pravila 3. (varstvo zavarovanca), 4. (varstvo potrošnika) ali 6. oddelka (izključne pristojnosti) II. poglavja, medtem ko so pravila o prorogaciji v 7. oddelku tega poglavja.⁹⁶ A ker določbe o veljavnosti prorogacije prav tako varujejo šibkejšo stranke in določajo spoštovanje izključnih pristojnosti, pri tem pa napotujejo na oddelke, omenjene v 35. členu (in tako tudi na oddelek o individualnih delavskih sporih), menim, da bi šlo v primeru kršitve teh pravil pri ugotavljanju veljavnosti prorogacije pravzaprav za kršitev v 35. členu omenjenih določb o pristojnosti. Treba bi bilo torej zavrniti priznanje oziroma razglasitev izvršljivosti na tej podlagi sprejete sodbe.

V Uredbi Bruselj I velja opozoriti še na določbo točke b drugega odstavka 66. člena, ki omogoča priznanje in izvršitev sodne odločbe, izdane v drugi državi članici po začetku veljave uredbe, tožba pa je bila vložena pred tem datumom, če je bila pristojnost določena v skladu s pravili iz II. poglavja ali iz konvencije, sklenjene med državo članico izvora in zaproseno državo članico, ki je veljala v času začetka postopka. Olajšan režim čezmejnega prehajanja sodnih odločb se torej uporabi tudi, če sporazum, na katerem je temeljila pristojnost sodišča, ki je odločbo izdalo, izpolnjuje pogoje iz uredbe, čeprav je bil za presojo njihove dopustnosti in veljavnosti ob vložitvi tožbe uporabljen drug, največkrat nacionalni predpis.

⁹⁴ SEU, *Ingmar GB Ltd proti Eaton Leonard Technologies Inc*, 9. 11. 2000, C-381/91.

⁹⁵ Več o razmerju med prorogacijsko klavzulo in skupnostnimi normami neposredne uporabe: Ph. Guez, *Allemagne: L'incidence des «lois de police communautaires» sur la mise en œuvre de la clause d'élection de for en faveur d'un Etat tiers*, 29. 11. 2009, <http://www.slc-dip.com/spip.php?article179> (30. 9. 2011). Zanimiva je tudi rešitev Haške konvencije iz leta 2005, ki v 6.c členu omogoča uporabo pridržka javnega reda tudi pri odločanju o upoštevanju sporazuma o pristojnosti tujega sodišča.

⁹⁶ Zastavlja se vprašanje, zakaj skupnostni zakonodajalec v to določbo ni vključil tudi določb, ki varujejo delavca. Mogoče je, da je prišlo do redakcijske napake oziroma spregleda ob spreminjanju Bruseljske konvencije, ki posebnega varstva delavcev še ni poznala, v Uredbo Bruselj I.

13. Sklep

Sklepanje sporazumov o mednarodni pristojnosti sodišč je priljubljena in izredno razširjena praksa v pogodbenih razmerjih z mednarodnim elementom. So izraz avtonomije volje strank, ki jo mednarodno zasebno pravo in postopek upoštevata in podpirata. Vendar pa je tak izraz volje povezan s številnimi pastmi in gotovost, da bosta stranki dosegli namen, zaradi katerega sta sporazum sklenili, je ob uporabi nacionalnih predpisov težko doseči.

Številnim potencialnim težavam se je mogoče izogniti z mednarodnim poenotenjem pravil o dopustnosti in veljavnosti sklepanja sporazumov o mednarodni pristojnosti. Stranki bosta z veliko večjo verjetnostjo dosegli svoj cilj, to je da bo o njunem sporu odločalo (le) izbrano sodišče, če bodo vsa sodišča, pred katerimi bi lahko bila vložena tožba, uporabljala ista pravila o dopustnosti in veljavnosti prorogacije. Ker pa cilj strank ni le, da postopek vodi izbrano sodišče, temveč da bo njegova sodba pozneje po potrebi tudi lahko izvršena, je pomembno, da pravila o pristojnosti podpremo še s pravili o priznanju in izvršitvi.

V Evropi obe omenjeni nalogi že skoraj pol stoletja uspešno opravljata Bruseljska konvencija in nato Uredba Bruselj I, v zadnjem času pa so se jim pridružile še nekatere druge uredbe, ki urejajo ožja področja, vse seveda s pomočjo razlage SEU. Vendar pa je praksa pokazala, da je tudi veljavno besedilo Uredbe Bruselj I pomanjkljivo. Poteka prenova uredbe, ki naj bi najpomembnejše pomanjkljivosti kmalu odpravila. V razmerjih med državami EU in tretjimi državami pa je izredno pomembna Haaška konvencija iz leta 2005, ki naj bi prav tako kmalu začela veljati in za katero lahko upamo, da jo bo ratificiralo čim več držav.

V EU je pomembno zmanjšanje tveganja za stranke, kadar sklenejo sporazum o mednarodni pristojnosti, prineslo tudi poenotenje kolizijskega prava. Če je (oziroma bi moral biti) tradicionalno najpomembnejši razlog za sklenitev sporazuma o mednarodni pristojnosti to, da bo izbrano sodišče uporabilo za stranki (ali tisto stranko, ki si je tako pristojnost izgovorila) najugodnejše pravo, v EU zdaj velja, da morajo vsa sodišča za pogodbeno razmerja uporabiti isto pravo – zavezujejo jih namreč kolizijske norme za pogodbeno razmerja iz Uredbe Rim I. V primeru, da je sporazum o pristojnosti sklenjen za spor iz nepogodbenih razmerij, pa je treba uporabiti Uredbo Rim II.⁹⁷ To pomeni, da se stranki pri izbiri sodišča lahko osredotočita predvsem na razmislek o praktičnosti vodenja postopka v določeni državi, seveda ob upoštevanju morebitnih procesnih posebnosti v nacionalnih predpisih.

Kljub velikemu pomenu Uredbe Bruselj I (predvsem v kombinaciji z Uredbo Rim I) za učinkovitost sporazumov o mednarodni pristojnosti v državah EU pa previdnost ni odveč. Sistem

⁹⁷ Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (»Rim II«), Uradni list L 199 z dne 31. 7. 2007, str. 40–49.

namreč ni popoln in mnoga vprašanja v praksi še ostajajo neodgovorjena. Stranki se morata seznaniti z vsemi predvidljivimi posledicami prorogacije, hkrati pa se tudi zavedati tveganja, ki ga sprejemata. Pravila o pristojnosti, določena v uredbi, so namreč plod dela številnih pravnih strokovnjakov in dolgoletne sodne prakse ter naj bi prvenstveno kar najbolj sledila (seveda posplošenim) interesom strank. Tako se lahko pozneje izkaže, da sta stranki z izključitvijo teh pravil in avtonomno določitvijo pristojnosti izbrali pristojnost, ki je manj ugodna od uredbene za obe ali prav za tisto stranko, ki jo je predlagala, v primeru težav pri razlagi njunega sporazuma pa se lahko postopek še precej zavleče.

Viri in literatura⁹⁸

Študije in poročila

Evropska komisija, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast), Bruselj, 14. 12. 2010, COM(2010) 748 final.

Evropska komisija, Impact Assessment – Accompanying document to the Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast), 2010/0383 (COD), Bruselj, 17. 12. 2010, str. 30. Celotna študija je dosegljiva le v angleščini, v slovenskem jeziku pa je dostopen Povzetek ocene učinka: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1548:FIN:SL:PDF> (29. 9. 2011).

Komisija za pravne zadeve Evropskega parlamenta, Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast), (COM(2010)0748 – C7-0433/2010 – 2010/0383(COD)), 28. 6. 2011.

Literatura

Audit, B., *Droit international privé*, 2. izdaja, Economica, Pariz 1997.

Dickinson, A., *The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (»Brussels I bis« Regulation)*, 2011, Sydney Law School, Legal Studies Research Paper, No. 11/58, september 2011, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1930712 (1. 10. 2011).

⁹⁸ Predpisi in obravnavane sodne odločbe so navedeni v opombah.

- Galič, A., Odmevni primeri pred Sodiščem ES glede Bruseljske konvencije oz. uredbe, *Pravna praksa*, št. 11/2009, str. 33 in nasl.
- Geč Korošec, M., *Mednarodno zasebno pravo*, druga knjiga – posebni del, Uradni list RS, Ljubljana 2002 (citirano Geč Korošec).
- Geimer, R., *Internationales Zivilprozeßrecht*, 5. izd., Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln 2005 (citirano Geimer).
- Geimer, R., Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, 3. izd., C. H. Beck, München 2010.
- Guez, Ph., *Allemagne: L'incidence des »lois de police communautaires« sur la mise en œuvre de la clause d'élection de for en faveur d'un Etat tiers*, 29. 11. 2009, <http://www.slc-dip.com/spip.php?article179> (30. 9. 2011).
- Ilešič, M., Polajnar Pavčnik, A., Wedam Lukić, D., *Mednarodno zasebno pravo*, Zakon s komentarjem, ČZ Uradni list RS, Ljubljana 1992.
- Niboyet, M.-L., De Geouffre De La Pradelle, G., *Droit international privé*, 2. izd., L. G. D. J., Pariz 2009.
- Pfeiffer, T., Bundesgerichtshof, X ARZ 461/93 (14. 7. 1993), *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, Gieseking Verlag, Bielefeld, 1994, str. 421–426.
- Ude, L., Galič A. (ur.), *Zakon o pravdnem postopku s komentarjem*, 3. knjiga, GV Založba in Uradni list RS, Ljubljana 2009.
- Wedam Lukić, D., *Prorogacija mednarodne pristojnosti v pravdnem postopku*, Zbornik znanstvenih razprav, Pravna fakulteta v Ljubljani, 1982, str. 301–324.

341.96/98

Pravni letopis 2011, str. 191–212

DR. JERCA KRAMBERGER ŠKERL

Sporazum o pristojnosti v Uredbi Bruselj I

V Evropski uniji je Uredba Bruselj I najpomembnejši akt, ki ureja sporazume o mednarodni pristojnosti. Avtorica analizira določbe uredbe in sodno prakso Sodišča Evropske unije in nacionalnih sodišč ter išče rešitve za še nerešene probleme, ki so se ali bi se lahko pojavili v praksi. Tako obravnava pogoje za dopustnost prorogacije, pravo, ki ga je treba uporabiti za presojo dopustnosti in veljavnosti prorogacije, privolitev toženca v pristojnost kot obliko prorogacije, predmet prorogacijskega sporazuma itd. Posebno pozornost namenja tudi učinkovanju sporazuma v kompleksnejših pravnih razmerjih, na primer ob sodelovanju tretjih oseb, v primeru povezanih tožb in litispendence, pa tudi takrat, ko bi upoštevanje sporazuma privedlo do neželenih rezultatov. Prispevek sklene z obravnavo določb uredbe o priznanju in izvršitvi sodnih odločb, izdanih na podlagi sporazuma o pristojnosti.

Ključne besede: prorogacija, mednarodna pristojnost, sporazum o pristojnosti, Uredba Bruselj I, Bruseljska konvencija, *prorogatio fori*

341.96/98

Pravni letopis 2011, pp. 191–212

DR. JERCA KRAMBERGER ŠKERL

Prorogation of Jurisdiction in Brussels I Regulation

The choice-of-court agreements in private international law represent a departure from the rules on international jurisdiction contained in national and international legal acts. The most important of such acts in the European Union is the Brussels I Regulation. The author analyses the provisions of the regulation and the case-law of the Court of Justice of the European Union, as well as of the national courts. She searches solutions for the problems yet unsolved, which have or could arise in courts. She deals with the conditions for admissibility and validity of the agreements, the applicable law, the jurisdiction based on the defendant's appearance, the object of the agreement etc. Special attention is drawn to the effects of the agreements in more complex legal relationships, such as the participation of third parties, the *lis pendens* and the related actions, as well as the situations where upholding the agreement would lead to unwelcome results. The paper is concluded by the analysis of the recognition and enforcement of judgments delivered on the basis of a choice-of-court agreement, which is also regulated by the Brussels I Regulation.

Keywords: choice-of-court agreement, prorogation of jurisdiction, international jurisdiction, Brussels I Regulation, Brussels Convention, *prorogatio fori*